

بنای ماندگار (مجلس شورای ملی)

جلال فرهمند

میدان بهارستان همیشه تداعی‌کننده قانون و قانونمداری در ایران است. تاریخ این میدان با مجلس شورای ملی و حوادث تلخ و شیرین آن عجین شده است و تا قبل از آن اشاره چندانی از این میدان و ساختمانهای اطراف آن در کتب تاریخی نیست. این میدان نیز همانند تهران سابقه چندانی ندارد و شاید بیش از دویست سال عمر نداشته باشد. تا قبل از تشکیل مجلس، این میدان به نام نگارستان شناخته می‌شد، چرا که باغ نگارستان در قسمت شمالی آن قرار داشت. این باغ از دوره فتحعلی‌شاه پایه‌گذاری شده بود و محمدشاه نیز سالها در آن زندگی می‌کرد. اشاره دیگری که در کتابهای تاریخی درباره این میدان شده مربوط به مراسم آتش‌بازی در اعیاد و مراسم «شترقربانی» است.

مشهورترین بنای پیرامون این میدان عمارت و باغ بهارستان در قسمت شرقی آن است. صاحب اصلی این کاخ حاجی میرزا حسین‌خان قزوینی، سپهسالار اعظم و صدراعظم دوره ناصری است. در سال ۱۲۸۸ق و ی اراضی وسیعی برای احداث بستان‌سرای برای سکونت خویش و مسجدی مشتمل بر مدرسه و حوزه علمیه و کتابخانه خریداری نمود و فوراً شروع به ساخت عمارت بهارستان و مسجد سپهسالار کرد. طرح نقشه بنای عمارت و باغ سپهسالار را یک مهندس فرانسوی به نام «فال یوس بوتان» ریخت. این همان مهندسی است که بعداً طرح باغ و پارک ظل‌السلطان را که امروز تعلق به آموزش و پرورش دارد کشیده است.

در سال ۱۲۸۸ق طرح اصلی عمارت بهارستان کشیده شد و معماران ایرانی شروع به کار ساختمان آن کردند و به تدریج طرح باغ نیز ریخته شد و کار ساختمان تا سال

۱۲۹۸ق طول کشید اما عمر سپهسالار برای استفاده از کاخ کفاف نکرد و وی در سال ۱۲۹۸ در شهر مشهد درگذشت و همان‌جا مدفون گشت، ولی چون وارثی نداشت طبق رسم دوره قاجار ناصرالدین شاه آن کاخ را ضبط کرد و جزو املاک سلطنتی قرار داد. این کاخ شمالی - جنوبی بود که از هر دو سو به باغ سپهسالار که از نظر درختکاری و گلکاری در نهایت زیبایی بود اشراف داشت.

تالارها و اتاقهای این بنا با مبل و اثاث و فرشهای نفیس آراسته شده بود، به همین سبب یکی از مهمانسراهای معتبر دولتی به شمار می‌رفت و میهمانان عالیقدر داخلی و خارجی در این کاخ پذیرایی می‌شدند. باغ دارای قنات ویژه خود بود و گذشته از عمارت اصلی به تأسیسات فرعی دیگری چون حمامهای متعدد، اندرونی و کالسکه‌خانه مجهز بود.

اما تاریخ این بنا با واقعه‌ای آمیخته شد که بعدها نام آن ماندگار و جاودانی باقی ماند و آن واقعه مشروطه بود که جایگاهی رفیع بدان داد. پس از صدور فرمان مشروطیت در سال ۱۳۲۴ق اولین چیزی که قوام گرفت مجلس شورای ملی بود که اولین جلسات آن در محل فعلی دادگستری تشکیل شد و پس از مدتی مظفرالدین شاه این کاخ را به مجلس اهدا کرد. از این زمان به بعد این میدان و این عمارت به شلوغ‌ترین مکان شهر تهران تبدیل شد و تا حدود هشتاد سال مرکز نقل سیاسی ایران بود. در طی این زمان وقایع و اتفاقات زیادی رخ داد که حتی به قیمت تخریب همه یا قسمتی از ساختمان آن منجر شد. اولین ضربه سهمگین به ساختمان مجلس با شروع استبداد صغیر و روز آغازینش با به توپ بستن مجلس و مجلسیان به وسیله محمدعلی شاه وارد آمد. دعوی مجلسیان و شاه آتش به خانه ملت افکند، بنا تخریب شد و آتش گرفت و اسباب و اثاثیه آن را غارتگران به یغما بردند. با پیروزی مجدد مشروطه خواهان، تعمیرات اساسی آن آغاز شد و دوران جدید قانونگذاری مجلس شروع شد.

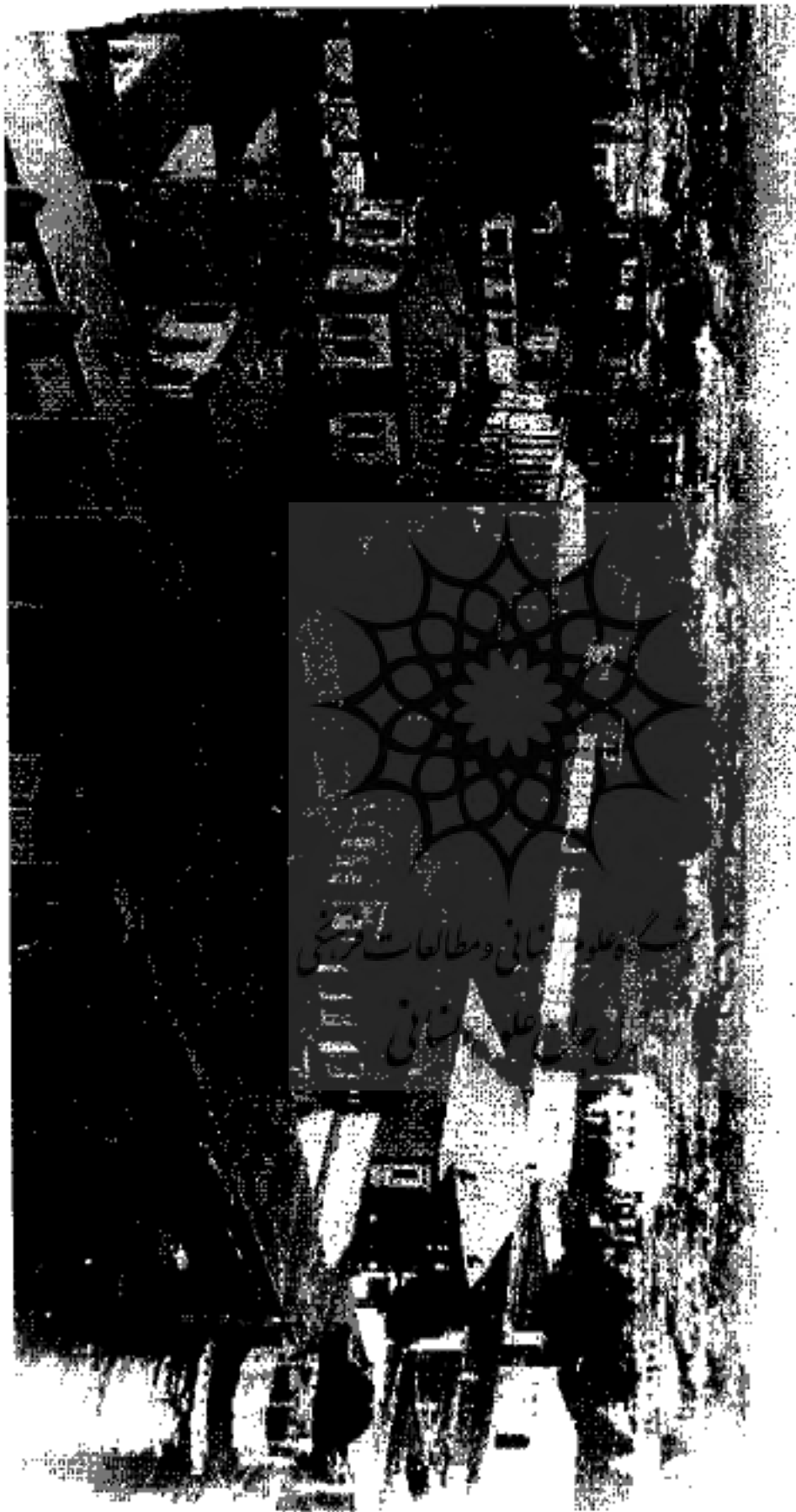
در اسفندماه ۱۳۰۹ق با دوره هشتم قانونگذاری، مجلس دچار حریق شد و تالار آیینه و اتاق جلسه خصوصی در این آتش سوزی سوخت و پس از حریق، بنایی و تعمیرات مجدداً آغاز شد و در سال ۱۳۱۲ افتتاح گردید.

سردر قدیمی مجلس نیز که تا سال ۱۳۱۳ق پابرجا بود در همین سال تخریب شد و به جای آن سردر کنونی بنا گردید. غیر از ماجرای به توپ بستن مجلس این بنا وقایع فراوان دیگری را ناظر بوده، وقایعی از قبیل واقعه جمهوریخواهی، تظاهرات احزاب

مختلف پس از شهریور بیست، ملی شدن صنعت نفت، کودتای ۲۸ مرداد و.... پس از پیروزی انقلاب اسلامی این ساختمان به دلیل انتقال محل مجلس شورا به ساختمان مجلس سنای سابق از رونق افتاد و سالها متروک ماند و متأسفانه در سالهای اخیر بر اثر بی احتیاطی دچار سانحه و حریق گردید و به ساختمان آن آسیب فراوان وارد آمد به طوری که مجبور به بازسازی کامل آن شدند. اکنون و در آستانه یکصدمین سالگرد مشروطیت ایران آن ساختمان به نام «ساختمان مشروطه» نامگذاری شده است. به هر حال این ساختمان ماندگار نشان‌دهنده روح قانون دوستی ایرانی است که امیدواریم سالهای سال پایدار بماند.

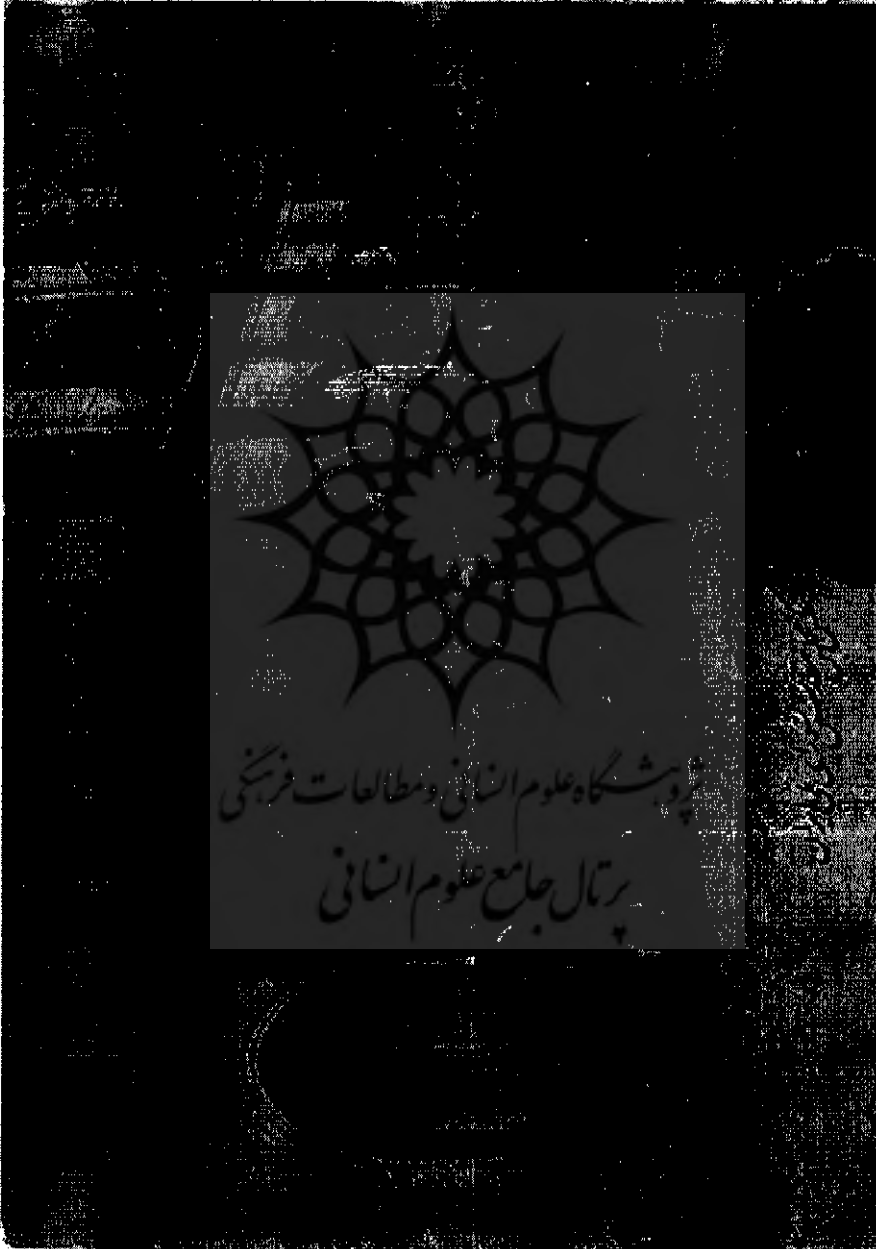
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نمای پیش شمالی میدان بهارستان، کاخ نگارستان دیده می شود [۳۸۹۳-۱]

مجله علمی-تاریخی و مطالعات فرهنگی
فصلنامه علمی-تاریخی

Dr. Jean-Louis Van den Berghe
Professeur de Sociologie et d'Anthropologie
à l'Université de Montréal
Canada (1968-1971) pour les assistés
de la Commission de l'Assemblée Nationale
à Québec

[۲-۲۸۵۳]

نمایی دیگر از سردر قدیمی مجلس شورای ملی [۲۰۱۵۱-۲]

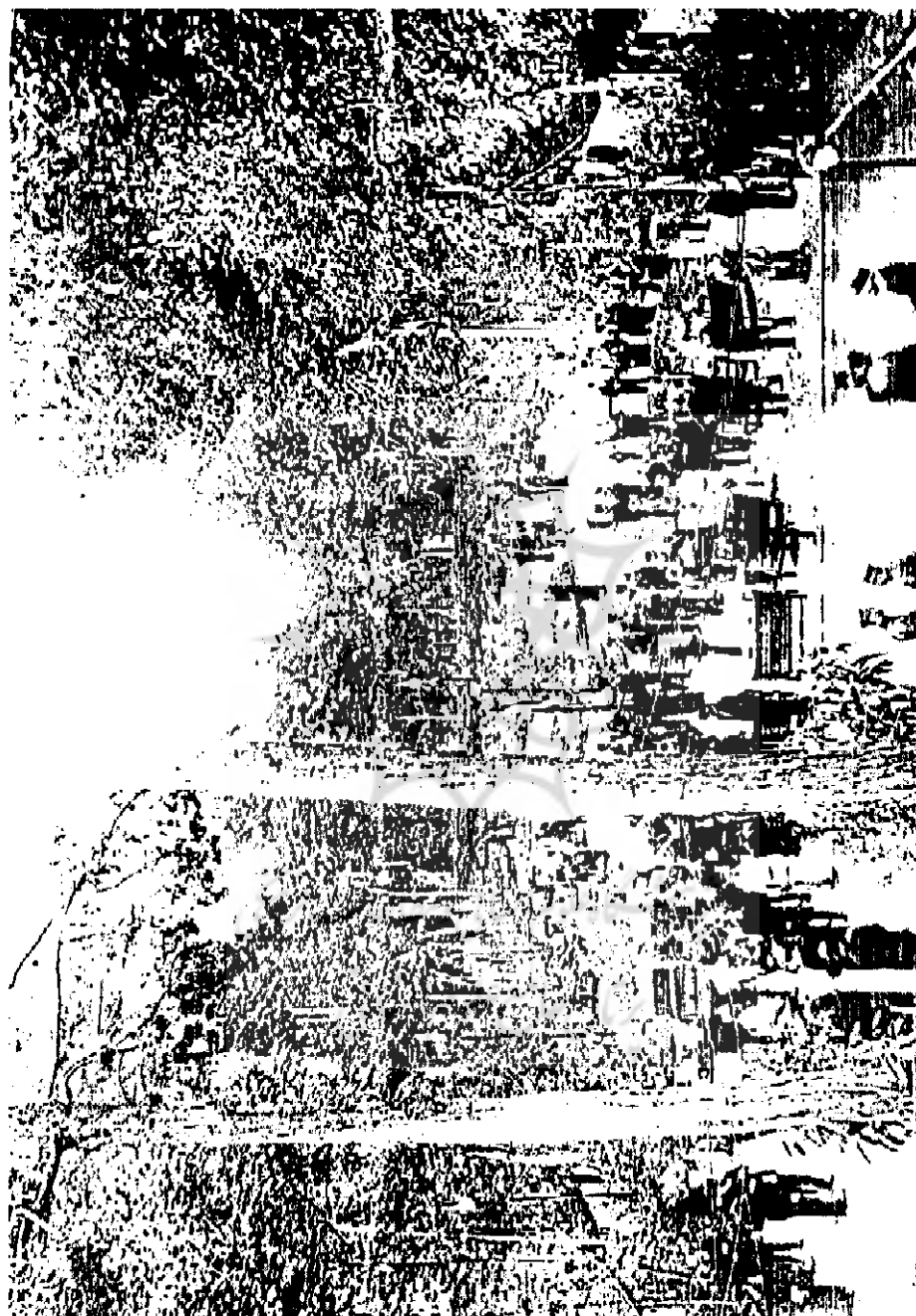

عمارت بهارستان [۴-۳۸۵۵]

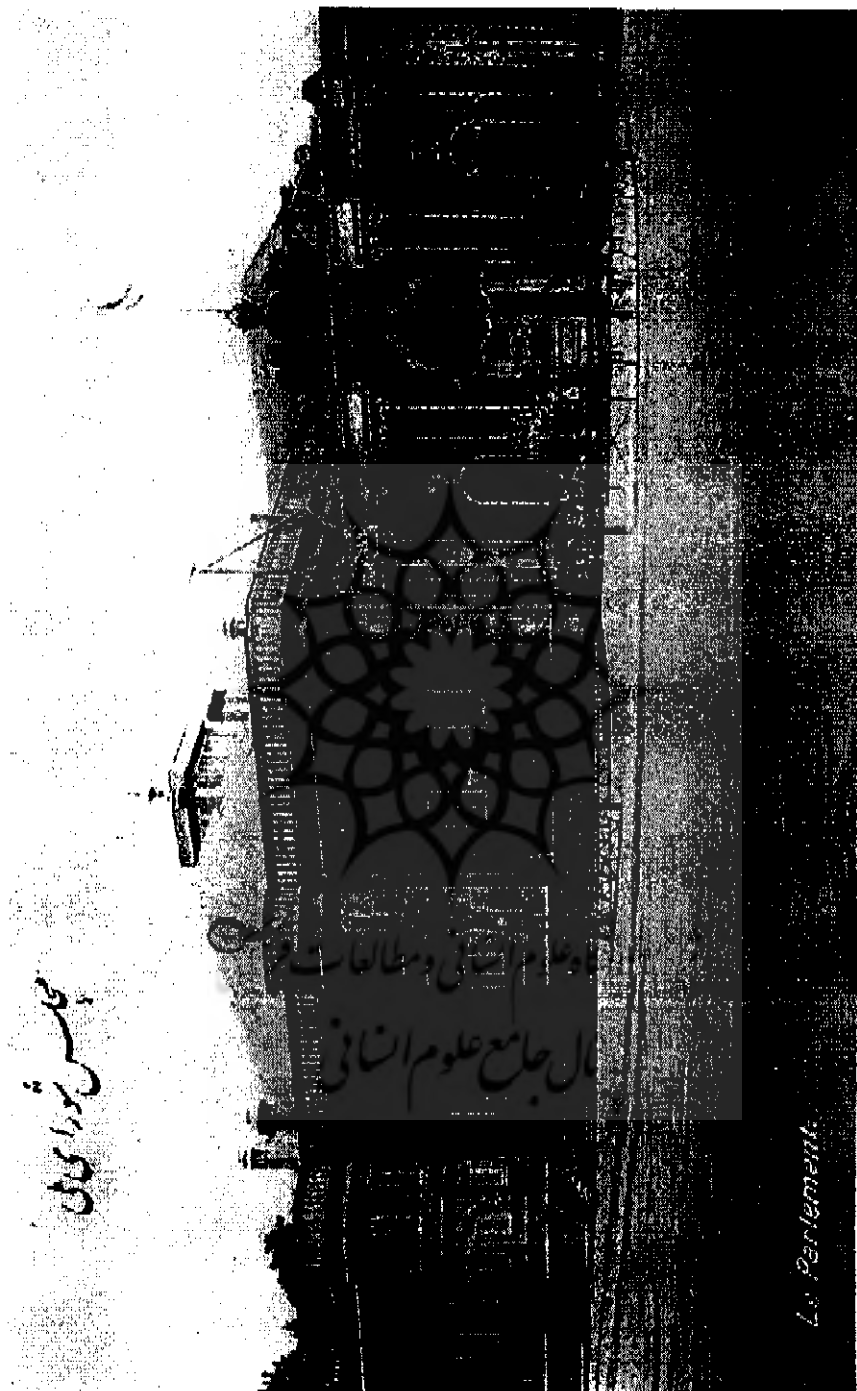
عمارت بهارستان پس از به نوب بسته شدن به وسیله قزاقان [۴-۲۱۵۰]

مراسم جشن شترورطیت در محوطه باغ بهارستان [۲۲۴-۲۷]

مجلس شورای ملی

دو عالم آشنایی و مطالعات
الجامع علوم انسانی

Le Parlement.

مجلس شورای ملی، میدان بهارستان [۴۶۸۷-۴۶۸۷]

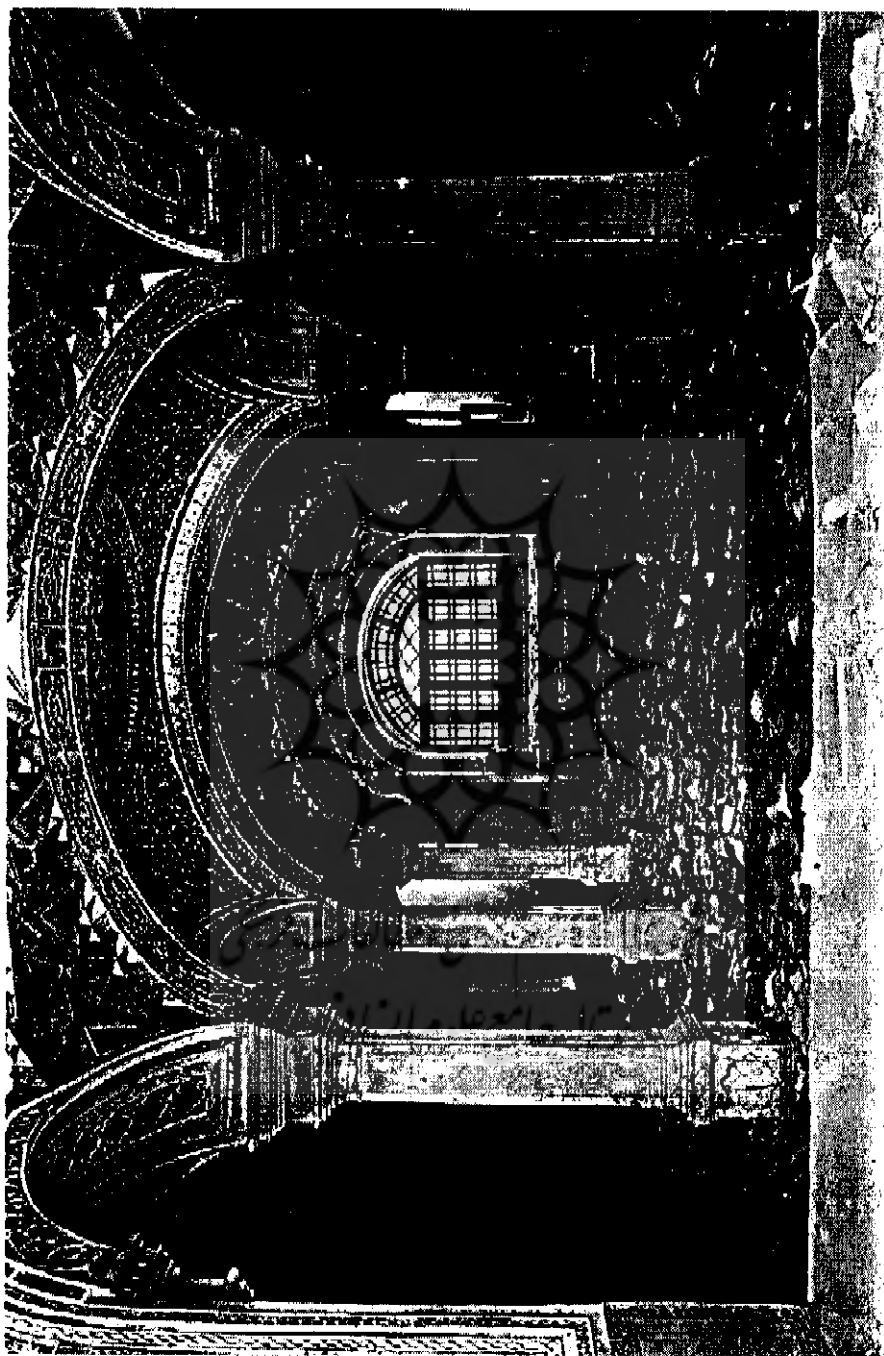
گوشه‌ای از صهارت مجلس در آتش‌سوزی ۱۳۰۹ [۲۱۱۴-۴]

[۱-۳۹۰۰]

شهرستان کاشان
معماری کاشانی

تخریب ساختمان داخلی مجلس در واقعه تعطیل نان ۱۳۳۶ [۲۱۰۸-۴]

مشاوران عالی‌رتبه
معماری و مهندسی

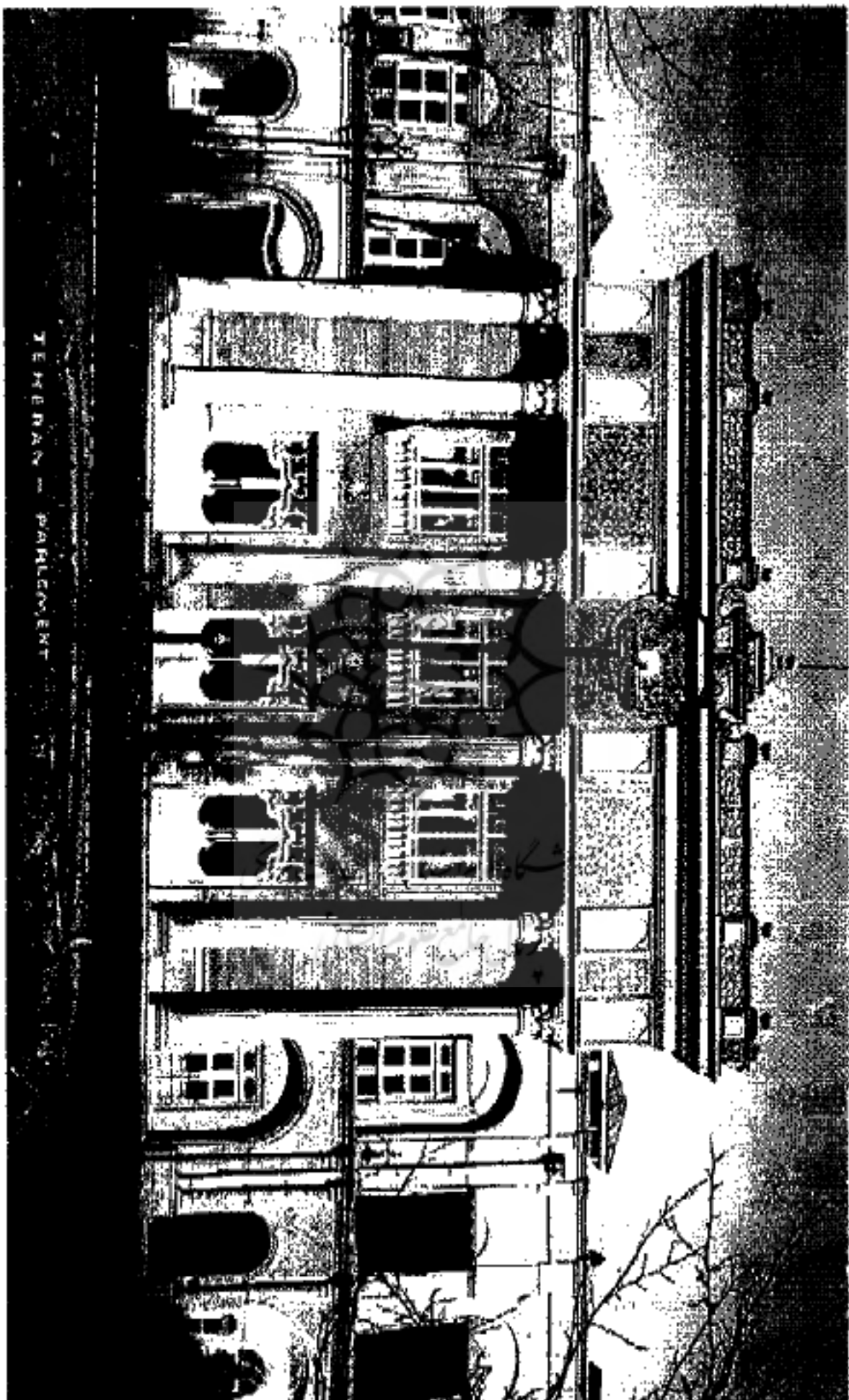
نمای جنوبی عمارت و باغ بهارستان از بالای مناره مسجد سیهسالار ۱۳۴۲-۱۳۴۳م

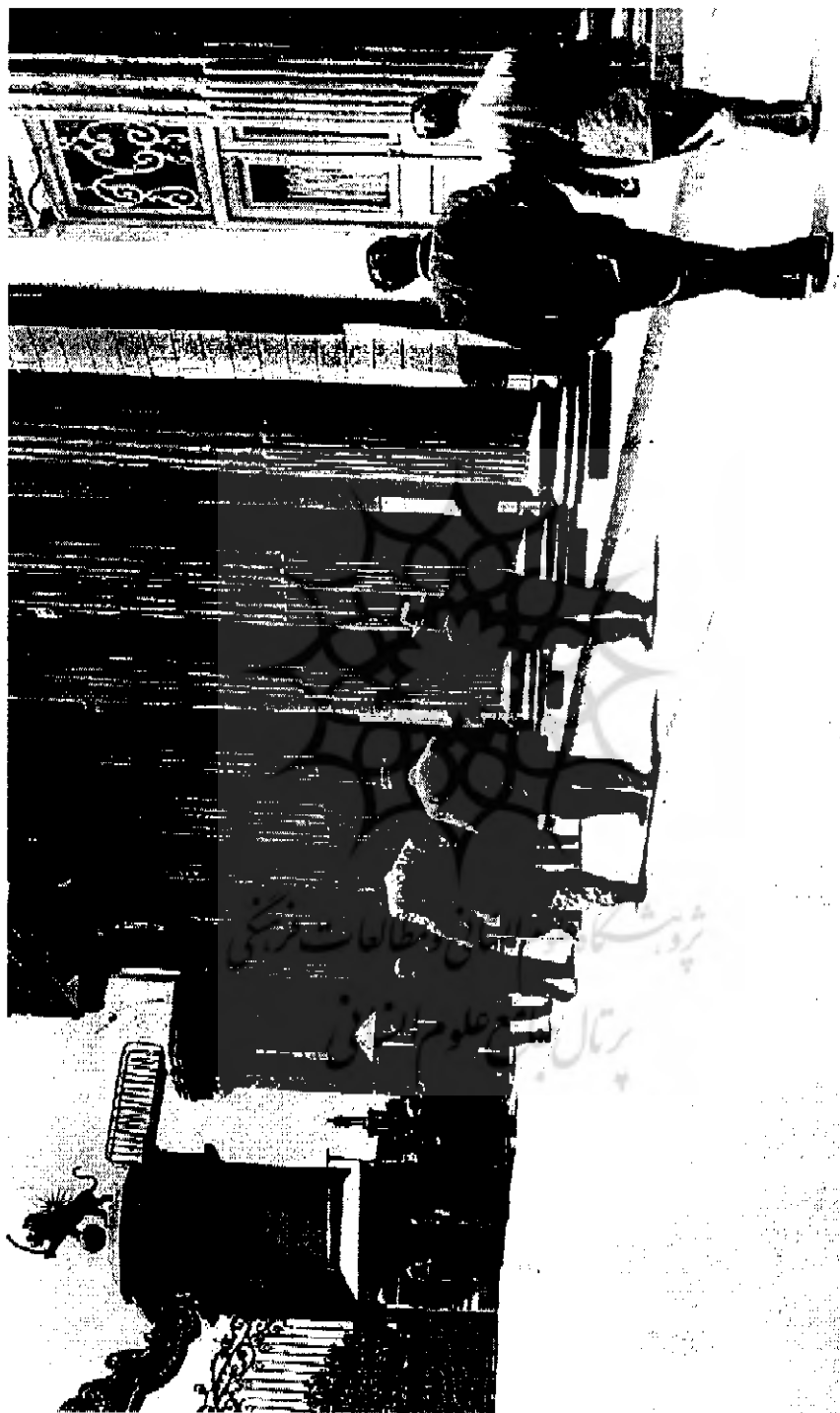

[۱-۵۱۵۶]

نمایی از عمارت بهارستان ۱۳۰۴-۱۳۰۵م

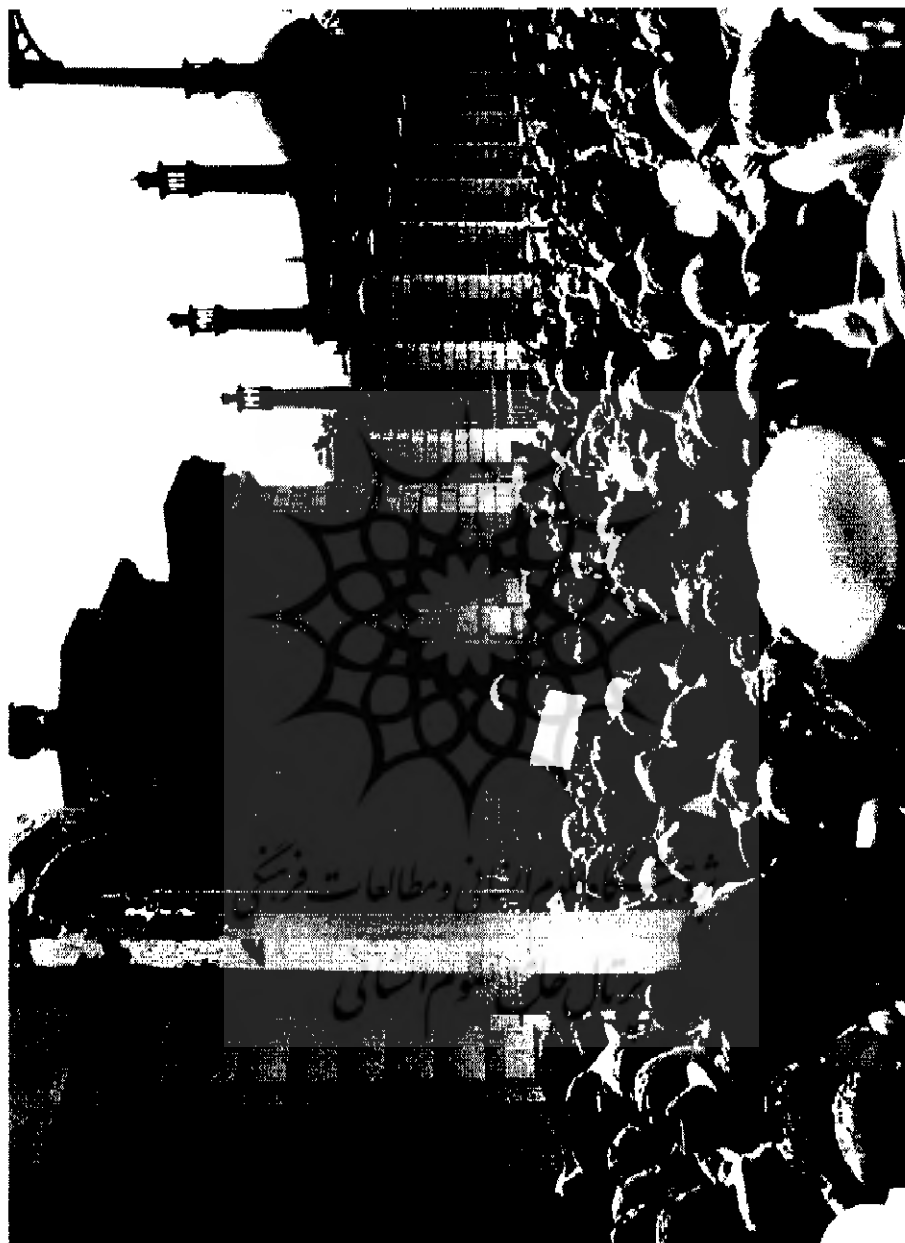

جمعی از نمایندگان به هنگام خروج از محوطه مجلس [۲۱۱۶-۲۴]

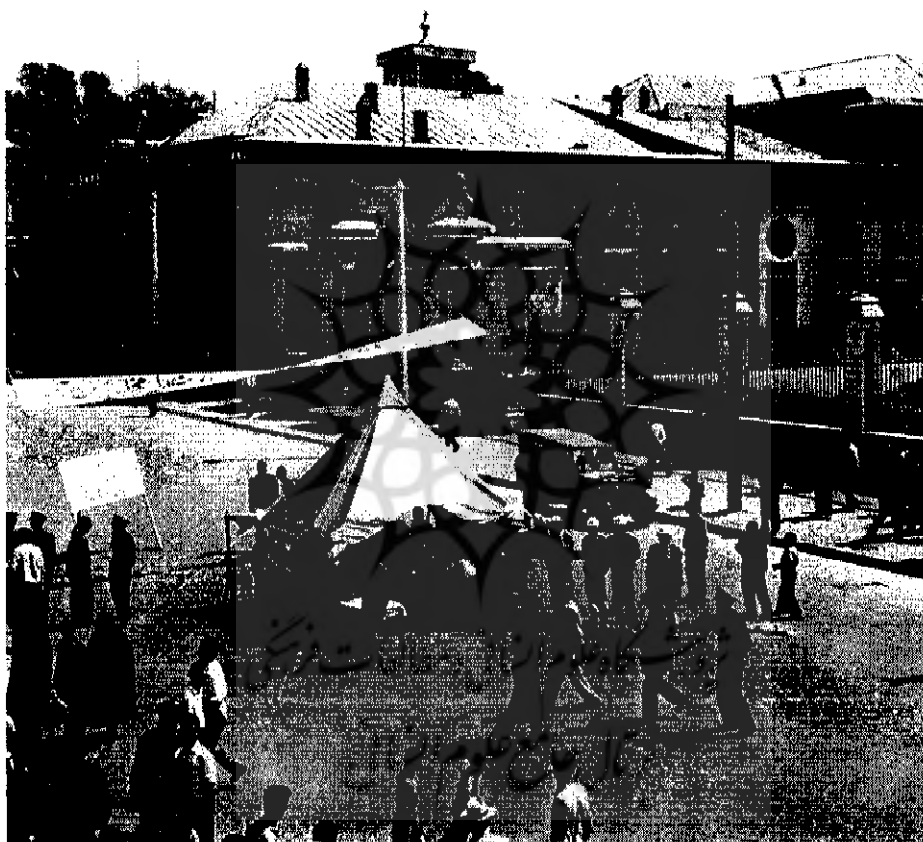

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
تهران، پاییز ۱۳۸۱

گوشه‌ای از نظام‌ارت ملی شدن صنعت نفت در میدان بهارستان ۱۳۸۱-۴

سخنرانی دکتر مصدق مقابل مجلس شورای ملی [۵۸۲۰-۵۸۲۰-۱۰۰]

۲۹۰

چادر رأی‌گیری انحلال مجلس هفدهم چلو عمارت مجلس [۲۱۱۵-۴]